

ПРЕДЛОЗИ

ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ МАТЕРИЈАЛНОГ ПОЛОЖАЈА СУДИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Форум судија Србије је изашао са првим предлогом за унапређење материјалног положаја судија фебруара месеца 2022, године. Први предлог се односио на зараде судија, да би уследио предлог који се односи на пензије а након тога и на друге аспекте материјалног положаја.

Наши предлози су наишли подршку свих запослених у правосуђу, као и велико разумевање најшире јавности.

Висина плата зависи од годишњег буџета (од воље извршне власти која предлаже буџет, и законодавне која га усваја), а закон о судијама не даје никакве гаранције како би се гарантовала стабилност и одговарајући ниво плата судија. Ово је став Венецијанске комисије, који ми у потпуности подржавамо.

Наши предлози су следећи:

I

Основице не може бити нижи од износа који омогућава да плата судије у првој платној групи буде у висини двоструке просечне зараде у РС према последњим познатим статистичким месечним подацима.

II

Уколико судија обавља судијску функцију дуже од десет година у суду истог ранга и остварује резултате рада који се мере као изузетно успешни, прелази у наредну платну групу по којој се рачуна његова зарада.

III

Свим судијама се 12 месеци ефективног рада рачунало као 16 месеци стажа осигурања.

IV

У свакој календарској години судија има право на годишњи одмор у трајању од 40 радних дана.

Судија има право на одсуство уз накнаду за похађање мастер академских студија, докторских академских студија или других одговарајућих академских студија у земљи и/или иностранству - 5 узастопних радних дана, а највише 15 радних дана;

Судија има право на увећање основне плате у висини од 0,5% у платној групи у којој је разврстан по основу временаведеног на раду за сваку пуну годину рада

Судија има право на јубиларну награду за 10 година, 20 година, 30 година и 40 година рада у радном односу код било ког послодавца у висини највише исплаћене месечне плате у претходној календарској години у односу на календарску годину у којој се јубиларна награда остварује, док се висина награде увећава за 20% при сваком наредном остваривању исте.

Судија има право на отпремнину при одласку у пензију у висини од три највише исплаћене месечне плате у претходној календарској години у односу на календарску годину у којој одлази у пензију.

Образложење

Стручна јавност већ одавно указује на незавидан материјални положај судија у Републици Србије. Првенствено се истиче да су плате и пензије судија знатно ниже у поређењу са другим европским државама и да, узгред, нису усклађене ни са општеприхваћеним међународним стандардима. Такође, посебно се наглашава и да плате судија прекршајних судова и Прекршајног апелационог суда нису изједначене са платама судија који судијске функције врше у њиховим панданима међу судовима опште и посебне надлежности. Међутим, постоји и небројено других проблема који се досад уопште нису разматрали или се, макар, о истима није дискутовало у довољној мери, а који би имали одређеног утицаја на побољшање материјалног положаја судија.

Када говоримо о платама судија, требало би имати у виду да бројни међународни документи говоре о платама и накнадама судија кроз питање њихове независности, непристрасности и интегритета. У вези са тим, у Европској повељи о статусу судија са меморандумом и објашњењем које је донео Савет Европе, Стразбур, 8. - 10. јула 1998. се наводи да судије које обављају судијску функцију у професионалном својству имају право на накнаду, чији је ниво одређен тако да их штити од притисака који имају за циљ да утичу на њихове одлуке и, уопште, на понашање у оквиру њихове надлежности, чиме се нарушава независност и непристрасност. Накнада може варирати у зависности од стажа, природе дужности које су судији додељене и значаја задатака који су им постављени, оцењени под транспарентним условима. Сличне одредбе садржи и Мишљење бр. 1 (2001) Консултативног већа европских судија (ЦЦЈЕ) за Комитета министара Савета Европе о стандардима у вези са независношћу правосуђа и непреместивости судија.

I

Према Европској комисији за ефикасност правосуђа (ЦЕПЕЈ), стандард Савета Европе налаже да основна плата судије на почетку каријере буде најмање два пута виша од просечне националне зараде. Овај однос може бити виши у зависности од државе, с обзиром на то да земље са развијенијим правосудним системима често имају већи коефицијент за плате судија, нарочито на вишим нивоима суда. У просеку, европске земље додељују плате које одговарају приближно 2,5 пута просечној плати на почетку каријере, док на вишим судским нивоима, плате могу бити чак до пет пута више од националног просека, што је и забележено у неким земљама чланицама

Венецијанска комисија је дала мишљење о Закону о судијама у процесу усклађивања закона са Уставним амандманима. У Мишљењу бр. 1088/2022 из октобра 2022. године се, пре свега, наводи: **«Висина плата остаје да зависи од годишњег буџета, а закон о судијама не даје никакве гаранције**, осим објашњења различитих коефицијената који се примењују у зависности од нивоа и радног стажа судија и других фактора. Венецијанска комисија понавља важност одговарајућих плата са становишта атрактивности судијске каријере, али и спречавања корупције. У закону се могу користити различите технике како би се гарантовала стабилност и одговарајући ниво плата судија (као што је упоређивање нивоа плата са просечном платом у земљи, или са платама у извршној или законодавној власти, на пример). У том смислу, предлози Форума судија Србије су усмерени на обезбеђивање гаранција стабилности одговарајућег нивоа плата.

Предлог за измену члана 41 став 3 Закона о судијама:

«Основица за обрачун и исплату плата судије утврђује се Законом о буџету, тако да износ основице не може бити нижи од износа који омогућава да плата судије у првој платној групи буде у висини двоструке просечне зараде у РС према последњим познатим статистичким месечним подацима».

II

Дугогодишњи рад судија, као и осталих запослених, се материјално вреднује кроз јубиларне награде и минули рад, међутим, то није довољно. Стога би се могло размотрити, а што постоји у једном броју европских земаља, да се судијама **повећава плата у зависности од година радног стажа** (10, 20 и 30). Немају све судије интерес да напредују у судове виших инстанци, јер то често подразумева и промену места рада у односу на место становања, као и промену материје у којој поступају. Различит је посао судије који суди у првом степену од судије у већу другостепеног суда, што не одговара свакоме. Из тог разлога би дугогодишњи квалитетан рад требало наградити. Један број старијих и искуснијих судија је увек потребан и у првостепеним судовима ради обуке полазника Правосудне академије, сарадника и приправника и консултација са млађим колегама. Сматрамо да је у интересу целокупног система да се тај рад награди повећањем коефицијента зараде за судију који је запослен у суду тог ранга дужи низ година.

Предлог за допуну Закона о судијама додавањем члана 44а који би гласио:

« Уколико судија обавља судијску функцију дуже од десет година у суду истог ранга и остварује резултате рада у домену квантитета који се мере као изузетно успешни, прелази у наредну платну групу по којој се рачуна његова зарада. Уколико и

наредних 10 година остварију исте резултате прелази у наредну платну групу, а након протекла наредних 10 година у следећу платну групу.»

III

Закон о пензијско-инвалидском осигурању у члану 42 одређује категорије запослених којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем. У том контексту, осим припадника војске, полиције и безбедносних служби, судије које су распоређене у Посебно одељење и Одељење за ратне злочине такође су обухваћене овом повластицом. Ипак, потребно је проширити ову категорију и омогућити право на бенефицирани радни стаж судијама свих рангираних судова, посебно имајући у виду специфичности њиховог рада и висок ризик који често подразумева суђење у комплексним и осетљивим случајевима.

Навешћемо неколико примера радних места која у правном поретку наше земље имају бенефициран радни стаж. Без жеље да умањимо значај ових професија, настојимо да обезбедимо адекватан третман и судијске професије. Судије које одлучују о правима, обавезама и слободама грађана, о лишењу родитељског права или одлучују о имовини велике вредности немају бенефициран радни стаж за разлику од запослених у матичној служби заводских установа, ветеринарских и зубних техничара, вулканизера у Војсци Србије, машиновође електро и дизел локомотива, возача аутобуса, тролејбуса и трамваја, и сл. Због тога се залажемо за увођење сличне регулативе и за све судије. Ова мера би била у складу са одговорношћу, напором и значајем који судијска функција има у правосудном систему Републике Србије. Поред тога, ова допуна би допринела равноправности и бољем материјалном положају судија, у складу са начелима Европске повеље о статусу судија, која истиче значај адекватних услова рада као предуслов њихове независности и непристрасности.

Предлог измене члана ___ Закона о пензијско-инвалидском осигурању тако што би обухватио и све судије, којима би се 12 месеци ефективног рада рачунало као 16 месеци стажа осигурања.

IV

Закон о судијама недеовољно регулише права из радног односа судија, препуштајући да се непосредно примењују одредбе Закона о раду и радноправни минимуми садржани у њему. Осим тога, судије остварују поједина радна права и у складу са одредбама Посебног колективног уговора за државне органе, попут плаћеног одсуства, неплаћеног одсуства, солидарне помоћи, јубиларне награде, новогодишњег поклона, минулог рада и дужине годишњег одмора. Ипак, требало би напоменути да је напред наведени колективни уговор закључен између Владе и репрезентативних синдиката државних службеника основаних за територију Републике Србије, а без било каквог учешћа судија у његовом закључивању. Штавише, требало би напоменути и да за судије није својствено ни синдикално организовање

због чега нису у могућности да подробније уреде и прошире своја радноправни статус кроз колективни уговор или слични општи акт. Најзад, не смемо изгубити из вида и да је судисјка функција стална изборна функција, за разлику од већине других које су временски ограничене, а што представља додатни аргумент у прилог тези о специфичном карактеру радноправног статусан судија.

Стога би овој проблематици требало приступити на начин што би се већина питања непосредно и директно уредила Законом о судијама као пропису који уређује положај судија и, по потреби, разрадила у одговарајућим подзаконским општим правним актима, а по узору на полицијске службенике и припаднике Војске Србије.

Пре свега, ту се мисли ма дужину годишњег одмора. Наиме, неисправно је да судије буду истом или, чак, горем положају у односу на остало судско особље у погледу дужине годишњег одмора, накнаде плате због одсуства са рада на дан празника који је нерадни дан, годишњег одмора, плаћеног одсуства и сл. У том смислу, постоји парадокс да судско особље има право на накнаду плате током годишњег одмора у истом износу као да су радили, док се на судије примењује општи режим из Закона о раду који предвиђа да накнада зараде-плате одговара висини просечне зараде-плате у претходних дванаест месеци. Оваква апсурдна регулатива већ је проузроковала извесне проблеме у пракси. Такође, судије се не разликују од других запослених ни у погледу износа отпремнине који се исплаћује при одласку у пензију, а која одговара висини две просечне зараде. Међутим, предлог Форума судија Србије иде у смеру повећања овог новчаног давања, с обзиром на положај који судије имају у правном систему Републике Србије. Поред тога, судијама би требало обрачунавати минули рад и јубиларну награду у квалитативно и квантитативно вишем нивоу у поређењу са осталим судским особљем, али и извршити својеврсну диверзификацију на период пре и након ступања на судијску функцију. Најзад, али не и мање значајан је предлог уређења плаћеног одсуства судија, на начин препознао и признао посебан значај одсуства са рада у циљу додатног образовања и усавршавања теоријског и практичног знања и вештина.

У том смислу, прелдажемо допуну Закона о судијама следећом регулативом.

Члан __.

Судија има право на годишњи одмор у складу са овим законом.

У свакој календарској години судија има право на годишњи одмор у трајању од 40 радних дана.

Члан __.

Судија има право на одсуство са рада уз накнаду плате (плаћено одсуство) у календарској години у случају:

- похађања сталне обуке зарад организованог стицања и усавршавања теоријског и практичног знања и вештина потребних за стручно и ефикасно вршење судијске функције - за време трајања обуке;

- похађања обуке за менторе и/или предаваче у Правосудној академији - за време трајања обуке;
- ангажовања као повремениог предавача у Правосудној академији - за време спровођења програма обуке;
- похађања мастер академских студија, докторских академских студија или других одговарајућих академских студија у земљи и/или иностранству - 5 узастопних радних дана, а највише 15 радних дана;
- учествовања и/или присуствовања другим облицима стручног усавшавања организованим у земљи и/или иностранству од стране домаћих, иностраних или међународних образовних установа или сличних организација.

Члан __.

Судија има право на накнаду плате која се обрачунава и исплаћује у истом износу као да је радио за време одсуствовања са рада на дан празника који је нерадни дан, годишњег одмора, плаћеног одсуства, војне вежбе и одазивања на позив органа јавне власти.

Члан __.

Судија има право на увећање основне плате у висини од 0,5% у платној групи у којој је разврстан по основу времена provedеног на раду за сваку пуну годину рада остварену у радном односу код било ког послодавца (минули рад).

Изузетно од става __. овог члана, судија има право на увећање основне плате у висини од 0,5% у платној групи у којој је разврстан по основу времена provedеног на судијској функцији за сваку пуну годину вршења судијске функције.

Члан __.

Судија има право на јубиларну награду за 10 година, 20 година, 30 година и 40 година рада у радном односу код било ког послодавца у висини највише исплаћене месечне плате у претходној календарској години у односу на календарску годину у којој се јубиларна награда остварује, док се висина награде увећава за 20% при сваком наредном остваривању исте.

Изузетно од става __. овог члана, судија има право и на јубиларну награду за 10 година, 20 година, 30 година и 40 година вршења судијске функције у висини највише исплаћене месечне плате у претходној календарској години у односу на календарску годину у којој се јубиларна награда остварује, док се висина награде увећава за 20% при сваком наредном остваривању исте.

Члан __.

Судија има право на отпремнину при одласку у пензију у висини од три највише исплаћене месечне плате у претходној календарској години у односу на календарску годину у којој одлази у пензију.